

Un număr vechiu 2 lei

CURIERUL JUDICIAR

DOCTRINĂ — JURISPRUDENȚĂ — LEGISLAȚIUNE — ECONOMIE POLITICĂ — FINANȚE

Director : DIMITRIE ALEXANDRESCO

Decanul Facultății de Drept din Iași, fost Procuror-general la Înalta Curte de Casație

Prim-Redactor : EMANOIL DAN

Licențiat în drept, avocat

Redactor-proprietar : I. S. CODREANU

Licențiat în drept și științe de Stat, avocat

ABONAMENTUL

Pe an, în România, cu Tabla . . . 45 lei
 6 luni 20 »
 3 luni 10 »
 Streinătate 50 lei pe an, 25 pe 6 luni

Apare de două ori pe săptămână
 sub direcțiunea unui comitet

Abonamentele se plătesc totdeauna înainte

Redacția & Administrația
 București, CALEA RAHOVEI, 5
 Lângă Palatul Justiției
 = TELEFON 16/98 =

A apărut: *Studii de Drept civil*, de d-l Andrei Rădulescu, judecător de ședință Trib. Ilfov. Volumul este tipărit elegant pe hârtie velină, în format mare, cuprinzând peste 280 pagini. Prețul 6 lei.

SUMAR

— Fărerile d-lor N. Iorga și I. Peretz despre Pravila lui Vasile Lupu, (urmare) de d-l profesor S. G. Longinescu.

JURISPRUDENȚĂ

— Curtea de apel Buc. s. I: *Matilda Grăjdănescu cu B. Mirinescu ca consiliu judiciar al predigului Apostol Grăjdănescu* (Proprietatea unei cambii se transmite numai prin gir.—Donațiunea făcută de un soț celuilalt soț are a fi socotită ca revocată în caz de survenire de copii).

Rezumatele Jurisprudenței Curții noastre de casație

— *Casație s. II*: Jurați.—Achitare.—Condamnare la despăgubiri civile.—Admisibilitate.—Art. 381 și 389 pr. penală—Martori.—Rudele părții lezate.—Dacă pot fi martori;
 — *Casație s. III*: Taxe succesoriale.—Legatar particular.—Dacă are dreptul să apeleze decizia ministerială, el sau numai legatarul universal.—Art. 73 l. timbrului.

Părerile D-lor N. Iorga și I. Peretz

despre

Pravila lui Vasile Lupu

(Urmare)

CAP. II

§ I. D-l I. Peretz, îndeletnicindu-se cu manuscrisul cunoscut sub numele de «*Pravila aleasă a lui Eustrate*», căruia D-sa îi zice «*Le Code d'Eustratie (1632)*»²³, recunoaște, ceea ce dovedisem noi, că Pravila lui Vasile Lupu, «*Cartea românească de învățătură*», (afară de cele 94 de paragrafe de la început), este o tălmăcire din «*Praxis et theoricæ criminalis*» a lui Farinaccius; de asemenea recunoaște, ceea ce se arătase și de alții, că Pravila lui Vasile Lupu este întocmai cu o parte din Pravila cea mare a lui Matei Basarab; apoi dovedește, că o altă parte din această din urmă Pravilă este luată dintr'un manuscris al lui Malaxos, altul de cât acela care a slujit lui Eustratie pentru tălmăcirea «*Pravlei alease*» și scoate de aci în heierea, că nici Pravila lui Vasile Lupu, nici cea a lui Matei Basarab n'au avut de izvor «*Pravila aleasă a lui Eustație*»; mai departe, arată că d-l A. D. Xenopol, pentru a lămuri faptul, că Pravila lui Vasile Lupu este întocmai cu o parte din Pravila cea mare a lui Matei Basarab, crede, că aceasta din urmă ar fi mai veche de cât cea dintâi și de aceea e de

Les Opinions de M-rs N. Iorga et J. Peretz

sur

Le Code de Basile Lupu

(Suite)

CHAPITRE II

§ I. M. J. Peretz, s'occupant du manuscrit connu sous le nom de «*Code extrait d'Eustrate*», qu'il appelle «*Le Code d'Eustratie (1632)*»²³, reconnaît, comme d'ailleurs nous l'avions prouvé nous-même, que le Code de Basile Lupu, «*Le Livre roumain de préceptes*», (sauf les 94 paragraphes du début) est une traduction de l'ouvrage de Farinaccius «*Praxis et theoricæ criminalis*». Il reconnaît également — ce que d'autres avaient déjà montré — que le Code de Basile Lupu est identique à une partie du Grand Code de Mathieu Bassarab; et démontre ensuite qu'une partie de ce dernier Code est tirée d'un manuscrit de Malaxos autre que celui qui a servi à Eustrate pour la traduction du «*Code extrait*», et il en tire la conclusion que ni le Code de Basile Lupu, ni celui de Mathieu Bassarab n'ont eu pour source le «*Code extrait d'Eustrate*». Plus loin, il montre que M. A. D. Xenopol, afin d'expliquer la ressemblance du Code de Basile Lupu et d'une partie du Grand Code de Mathieu Bassarab, est d'avis que ce dernier serait plus ancien que le premier, d'où il résulterait que le Code de Basile Lupu

²³ Vezi Ion Peretz, *Le Code d'Eustratie (1632)* în *Revue de Roumanie*, No. 3 din 1910, pag. 380—390.

²³ V. J. Peretz, *Le Code d'Eustratie (1632)*, dans la *Revue de Roumanie*, No. 3 de 1910, pp. 379—390.

părere, că Pravila lui Vasile Lupu a fost extrasă din Pravila cea mare a lui Matei Basarab; și'n sfârșit adaogă: ²⁴⁾ «D-l St. G. Longinescu în a sa «Istorie a dreptului românesc» a tăgăduit aceste spuse. «Alcătuitorii pravilei celei mari au fost aceia, care au luat Cartea de învățătură și au intru-pat'o cu spicuirea făcută anume pentru Țara Românească». Numai faptul, că a ignorat Pravila lui Eustratie, a împiedicat pe... profesorul de la Universitatea din București să descopere tot adevărul. În realitate, legiuirea lui Matei Basarab; posteroară aceleia a lui Vasile Lupu, pare, dacă nu împrumutată în întregime dela aceasta din urmă, dar cel puțin imitată după aceasta.—În adevăr, dacă se ține socoteală de acest fapt, că Pravila lui Matei Basarab se compune din două părți amestecate între ele, care totuși se pot deosebi de la cea dintâi aruncătură de ochi și că din aceste două părți, una este întocmai cu «Cartea de învățătură» a lui Vasile Lupu, tălmăcită din latinește după Farinaccius de către logofătul Eustratie, iar cealaltă, asemănătoare cu «Pravila lui Eustratie», tălmăcită din grecește de către logofătul acesta după Malaxos; este vădit că cele două legiuri, moldoveană și munteană, sunt în tocmăi, că alcătuitorul Pravilei lui Matei Basarab a luat drept pildă codificarea lui Eustratie și că a copiat, cu câteva schimbări neînsemnate, Pravila deja tipărită a lui Vasile Lupu, iar pentru partea canonic-civilă a Pravilei lui Eustratie, care, fiind manuscrisă, nu era la îndemâna sa, a întrebuițat unul din numeroasele manuscripte ale lui Malaxos.... Fiindcă acest manuscript nu era întocmai cu acel tălmăcit de Eustratie, de aceea sunt câteva mici deosebiri între legiuirea lui Matei Basarab și cea a lui Vasile Lupu.—...Scopul lui Eustratie a fost, după cum l'a întrevăzut Cipariu, să înzestreze Moldova c'o legiuire completă penală, canonică și civilă. Pentru pricină încă necunoscute Vasile Lupu n'a tipărit decât partea penală a legiurii întocmită de Eustratie. Dar în Muntenia s'a întâmplat din potrivă. Daniel Panonski, alcătuitorul Pravilei lui Matei Basarab, luând Pravila Penală a lui Vasile Lupu și scoțând Pravila lui Eustratie dintr'un alt manual al lui Malaxos le-a amestecat... și a întocmit Pravila cea mare a lui Matei Basarab, care nu e și nu poate fi decât posteroară «pravilelor» moldovenești».

Să cercetăm, dacă d-l I. Peretz era îndreptățit să se rostească în acest chip.

1. *In ce privește învinovățirea, că noi am ignorat «Pravila aleasă a lui Eustratie».*

Pe ce se întemeiază oare d-l Peretz, când ne învinovățeste de aceasta? — Dacă d-sa a crezut,

aurait été extrait du Grand Code de Mathieu Bassarab. Il ajoute enfin ²⁴⁾: «M. St. G. Longinescu, dans son «Histoire du droit roumain», a combattu ces assertions. «Ce sont les auteurs du grand code qui ont pris le Livre d'enseignement et l'ont incorporé dans le recueil fait exprès pour la Valachie». Ce n'est que le fait d'avoir ignoré le Code d'Eustratie, qui a empêché le... professeur de l'Université de Bucarest de découvrir toute la vérité. En réalité, la législation de Matei Bassarab, postérieure à celle de Vasile Lupu, semble non point empruntée entièrement à cette dernière, mais tout au moins calquée sur celle-ci.—En effet, si l'on tient compte de ce fait que le Code de Matei Bassarab se compose de deux parties mélangées entre elles, et qu'on peut quand même distinguer au premier coup d'œil et que, de ces deux parties, l'une est identique au «Livre d'enseignement» par Vasile Lupu, traduit du latin d'après Farinaccius, par le logothète Eustratie, et l'autre, pareille au Code d'Eustratie, traduit du grec par le logothète, d'après Malaxos; il est évident que les deux législations moldave et valaque sont identiques, que l'auteur du Code du Matei Bassarab a pris pour modèle la codification d'Eustratie et qu'il a copié, avec quelques insignifiantes modifications, le code déjà imprimé par Vasile Lupu, s'adressant pour la partie canonico-civile du Code d'Eustratie, qui, étant manuscrite, ne se trouvait pas à sa disposition, à un des nombreux manuels de Malaxos... Ce n'est que parce que ce manuscrit n'était pas identique à celui traduit par Eustratie, qu'il y a quelques minimales différences entre la législation de Matei Bassarab et celle de Vasile Lupu.Le but d'Eustratie a été, comme l'a entrevu Cipariu, de donner à la Moldavie une législation complète pénale, canonique et civile. Pour des raisons, jusqu'à présent inconnues, Vasile Lupu ne fit imprimer que la partie pénale de la législation élaborée par Eustratie. Mais le contraire eut lieu en Valachie. Daniel Panonski, l'auteur du Code de Matei Bassarab, prenant le Code pénal de Vasile Lupu et puisant dans un autre manuel de Malaxos le code canonico-civil d'Eustratie, les mélangea.... et en composa le grand Code de Matei Bassarab, qui n'est et ne peut être que postérieur aux «pravile» moldaves».

Voyons si M. J. Peretz avait des raisons plausibles pour se prononcer de cette façon.

1. *En ce qui concerne l'imputation que nous aurions ignoré «Le Code extrait d'Eustratie».*

Sur quel argument M. J. Peretz s'appuie-t-il donc quand il nous fait cette imputation? S'il se

²⁴⁾ *Ibidem*, pg. 388.

²⁴⁾ *Ibidem*, p. 388.

că este îndreptăţit la aceasta de împrejurarea, că în lucrările noastre n'am vorbit de loc de «Pravila aleasă», s'a înşelat amar de tot!

Noi am început să ne îndeletnicim cu Istoria dreptului românesc în Ianuarie 1908. Din registrul Academiei Române privitor la persoanelă, care fac cercetări în secţiunea manuscriptelor, se poate vedea, că în zilele de Marţi 22 Ianuarie 1908 şi de Miercuri 23 Ianuarie 1908, am cercetat Pravila lui Vasile Lupu; iar în ziua de 1 Februarie 1908, am cercetat manuscriptul No. 2946, care nu-i altceva decât «Pravila aleasă a lui Eustratie»! Deci, iată dovada, că noi am cunoscut această Pravilă cu doi ani mai înainte, ca d-l Peretz să ne atragă luarea aminte asupra ei!

2. *In ce priveşte părerea, că dacă n'am fi ignorat Pravila aleasă, n'am fi fost împedecaţi să descoperim adevărul şi că acest adevăr ar fi, că nu numai o parte din legiuirea lui Matei Basarab este întocmai cu aceea a lui Vasile Lupu, dar că acea dintâi în întregimea sa este imitată după aceea de a doua.*

«Pravila aleasă a lui Eustratie» e cel mai târziu din anul 1632²⁵⁾. Vasile Lupu suindu-se pe tron deabia în anul 1634, urmează, că Eustratie n'a putut întocmi această Pravilă din însărcinarea acestui Domnitor. Apoi, fiindcă Eustratie de data aceasta nu ne spune (ca altă dată), că i s'ar fi dat o astfel de însărcinare de alt Domnitor de dinaintea lui Vasile Lupu, urmează, că «Pravila aleasă» n'a fost o lucrare oficială, ci particulară. În sfârşit, chiar dacă Eustratie ar fi avut de gând să înzestreze Moldova cu o «legiuire complectă penală, canonică şi civilă» şi de aceea a tălmăcit «Pravila aleasă», totuşi, fiindcă aceasta n'a ajuns să fie *lege* în Moldova nici în răstimpul dela 1632—1634, nici în vremea lui Vasile Lupu şi nici mai târziu, urmează, că ea a rămas o lucrare neoficială şi că deci d-l Peretz nu poate zice, că ea face parte din *legiuirea* lui Vasile Lupu!

Pravila cea mare a lui Matei Basarab are două părţi. Partea întâia, «*Indereptarea legii*»²⁶⁾, e alcătuită din «Cartea de învăţătură» a lui Vasile Lupu şi din «Nomocanonul», care se aseamănă aproape deplin cu «Pravila aleasă a lui Eustratie», iar partea a doua e alcătuită din Nomocanonul lui Ion Comminul, «*Nomocanonicul*

figure y être autorisé par la circonstance que, dans nos travaux, nous n'avons pas du tout mentionné «Le Code extrait», il s'est très amèrement trompé!

Nous avons commencé à nous occuper de l'histoire du Droit Roumain en Janvier 1908. Le registre de l'Académie roumaine indiquant les personnes qui font des recherches dans la section des manuscrits, mentionne que le mardi 22 janvier 1908 et le mercredi 23 janvier 1908, nous avons consulté le Code de Basile Lupu et que, le vendredi 1 février 1908, nous avons consulté le manuscrit No. 2946, qui n'est autre que «le Code extrait d'Eustrate»! Voici donc la preuve que nous avons connu cet ouvrage bien avant que M. J. Peretz n'ait attiré notre attention sur lui!

2. *En ce qui concerne l'opinion que, si nous n'avions pas ignoré l'existence du «Code extrait» nous n'aurions pas été empêché de découvrir toute la vérité, à savoir que non seulement une partie de la législation de Mathieu Bassarab est identique à celle de Basile Lupu, mais que la première est entièrement calquée sur la seconde.*

«Le Code extrait d'Eustrate» date tout au plus de l'année 1632²⁵⁾. Basile Lupu n'étant monté sur le trône qu'en 1634, il s'ensuit qu'Eustrate n'a pu composer ce Code sur les ordres de ce Prince. Etant donné d'autre part qu'Eustrate ne nous dit pas (comme il le fait ailleurs) avoir été chargé d'un semblable travail par un autre prince, prédécesseur de Basile Lupu, il s'ensuit que «le Code extrait» n'a pas été un travail officiel, mais privé. Enfin, même si Eustrate avait eu l'intention de doter le Moldavie «d'une législation complète, pénale, canonique et civile» et s'il avait composé à cet effet «le Code extrait», étant donné que ce code n'a eu *force de loi* en Moldavie ni dans l'intervalle allant de 1632 à 1634, ni pendant le règne de Basile Lupu ou même plus tard, il s'ensuit qu'il est demeuré un travail non officiel et que, en conséquence, M. J. Peretz ne peut pas prétendre qu'il faisait partie de la *législation* de Basile Lupu.

Le Grand Code de Mathieu Bassarab est formé de deux parties. La première partie, «Le Guide de la loi»²⁶⁾, est composé du «Livre de préceptes» de Basile Lupu et du «Nomocanon» qui ressemble presque tout-à-fait au «Code extrait d'Eustrate». La seconde partie est composée du Nomocanon de Jean Comnène, «*le Nomocanonicul*

²⁵⁾ *Ibidem*, pg. 380.

²⁶⁾ V. Originalul Pravilei celei mari a lui Matei Basarab, în care deasupra pg. 1—424 (două pagini având acelaş număr 344) este arătată numirea de «*Indereptarea legii*» dată părţii întâia.

²⁵⁾ *Ibidem*, pg. 380.

²⁶⁾ V. L'original du Grand Code de Mathieu Bassarab, dans lequel la dénomination de «Guide de la loi» donné à la première partie figure comme titre aux pages 1-424 (deux pages portant le même numéro 344).

Dumnezeu», care cuprinde toate canoanele sfinților apostoli, ale celor șapte soboare ale lumii și ale altor soboare, ale marelui Vasile și ale altor sfinți bărbați și purtători de Dumnezeu²⁷⁾, în care se găsesc numai vreă câteva, foarte puține, din rânduelile dela sfârșitul «Pravilei alese a lui Eustratie» și care nu fac parte din legiuirea lui Vasile Lupu. D-l I. Peretz zicând, că Pravila cea mare a lui Matei Basarab are două părți, din care una e aceea, care e întocmai cu „Cartea de învățătură” a lui Vasile Lupu, iar a doua aceea, care se aseamănă cu «Pravila aleasă a lui Eustratie» și nespunând nimic de «Nomocanonicul Dumnezeu», urmează că d-sa nu arată adevăratele două părți ale Pravilei celei mari și deci nici cuprinsul întreg al acesteia!

Pravila aleasă a lui Eustratie nefăcând parte niciodată din *legiuirea* lui Vasile Lupu, urmează, că cine voește să compare *legiuirea* întreagă a lui Matei Basarab cu *aceea* a lui Vasile Lupu, nu trebuie neapărat să ție seamă de *aceea* «Pravilă aleasă».

Pravila cea mare a lui Matei Basarab cuprinzând și «Nomocanonicul Dumnezeu», urmează, că cine voește să compare *întreaga* legiuire a lui Matei Basarab cu *aceia* a lui Vasile Lupu, dacă ține seamă de lucrarea neoficială a lui Eustratie, cu atât mai mult trebuie să țină seamă de «Nomocanonicul Dumnezeu», care nu numai că e o lucrare oficială, dar face și parte din legiuirea lui Matei Basarab, și că, dacă păstrează tăcerea cea mai deplină despre această a doua parte a Pravilei celei mari și ține seamă numai de partea întâia a ei, nu face o comparație între *întreaga* legiuire a lui Matei Basarab și *aceea* a lui Vasile Lupu și deci nu e îndreptățit, ca dintr'o astfel de comparație necompletă să scoată încheierile, — pe care le scoate d-l Peretz, — că sunt numai unele mici deosebiri între *legiuirea* lui Matei Basarab și *aceea* a lui Vasile Lupu, că acele două *legiuri*, moldoveană și munteană, sunt identice și că *legiuirea* lui Matei Basarab în *întregime* este imitată după *legiuirea* lui Vasile Lupu²⁸⁾!

În legiuirea lui Vasile Lupu negăsindu-se «Nomocanonicul Dumnezeu», urmează, că chiar

Dieu», qui comprend tous les canons des saints apôtres, des sept conciles du monde et d'autres conciles, ceux du Grand Basile et autres saints hommes fidèles de Dieu²⁷⁾. L'on n'y trouve que quelques-unes (très-peu) des dispositions de la partie finale du «Code extrait d'Eustrate» et qui ne font pas partie de la législation de Basile Lupu.—Lorsque M. J. Peretz dit que le Grand Code de Mathieu Bassarab est composé de deux parties dont l'une ressemble exactement au «Livre de préceptes» et la seconde, au «Code extrait d'Eustrate» et quand il ne fait pas la moindre mention du «Nomocanonique Dieu», il s'ensuit, qu'il n'indique pas exactement quelles sont les deux parties dont est composé le Grand Code et que, en conséquence, il ne montre pas non plus son contenu complet!

«Le Code extrait d'Eustrate» n'ayant jamais fait partie de la législation de Basile Lupu, il s'ensuit que lorsqu'on veut comparer toute la *législation* de Mathieu Bassarab à celle de Basile Lupu, on n'a pas nécessairement besoin de tenir compte de ce Code.

D'autre part, le Grand Code de Mathieu Bassarab comprenant aussi le «Nomocanonique Dieu», quand on a l'intention de comparer la *législation toute entière* de Mathieu Bassarab à celle de Basile Lupu et que l'on prend en considération le travail non officiel d'Eustrate, il est d'autant plus nécessaire de tenir compte du «Nomocanonique Dieu» qui est non seulement un ouvrage officiel, mais qui fait aussi partie dela législation de Mathieu Bassarab. En gardant le silence le plus complet sur cette deuxième partie du Grand Code et en ne tenant compte que de sa première partie, on n'établit pas une comparaison effective entre la *législation toute entière* de Mathieu Bassarab et celle de Basile Lupu et, d'une semblable comparaison incomplète, on n'a pas le droit de déduire les conclusions que tire M. J. Peretz, à savoir qu'il n'y aurait que quelques minimas différences entre la *législation* de Mathieu Bassarab et celle de Basile Lupu, que ces deux *législations*, l'une moldave et l'autre valaque, sont identiques et que la *législation* de Mathieu Bassarab *en son entier* est calquée sur celle de Basile Lupu²⁸⁾.

Le «Nomocanonique Dieu» ne figurant pas dans la *législation* de Basile Lupu, il s'ensuit que, même

²⁷⁾ *Ibidem*, pg. 425.—V. de asemenea: *Colecțiunea de legiuri românești*, ed. I. M. Bujoreanu, vol. III, pg. 135 și 310; I. Ladislav Pic, *Les lois roumaines et leur connexité avec le droit byzantin et slave*, Bucarest, 1887, pg. 15 și urm.

²⁸⁾ Aceste încheieri sunt și mai neîndreptățite, dacă ținem seama, că Pravila dela Govora, cunoscută sub numele de Pravila cea mică a lui Matei Basarab, face și ea parte din *legiuirea* acestui Domnitor și totuși e trecută cu vederea!

²⁷⁾ *Ibidem*, p. 425.—V. également: *La Collection des lois de la Roumanie*, ed. J. M. Bujoreanu, vol. III, pp. 135 et 310.—J. Ladislav Pic, *Les lois roumaines et leur connexité avec le droit byzantin et slave*, Bucarest, 1887, pp. 15 et suivantes.

²⁸⁾ Ces conclusions sont d'autant moins justifiées si nous tenons compte du fait que le Code de Govora, connu sous le nom de Petit Code de Mathieu Bassarab, fait lui aussi partie de la *législation* de ce Prince et qu'il est cependant passé sous silence.

dacă se ține seamă de *întreaga* Pravilă cea mare a lui Matei Basarab și chiar dacă se compară această Pravilă nu numai cu «Cartea de învățătură», ci și cu «Pravila aleasă» neoficială, tot nu se poate scoate incheierile de mai sus ale d-lui Peretz!²⁹⁾.

În sfârșit, când e vorba să se compare două *legiuri*, fiindcă strict juridicește nu trebuie să se ție seamă de lucrări particulare și neoficiale, urmează, că se poate face comparație numai între *întreaga* Pravilă cea mare a lui Matei Basarab și Pravila lui Vasile Lupu și că dintr'o astfel de comparație se poate scoate numai încheierea, pe care am scos-o și noi, că «în Pravila cea mare a lui Matei Basarab se găsește întrupată *toată* «Cartea românească de învățătură» a lui Vasile Lupu³⁰⁾» și că deci *legiuirea* Moldovei din vremea lui Vasile Lupu este identică numai cu o parte din legiuirea Munteniei cuprinsă în Pravila cea mare a lui Matei Basarab³¹⁾.

* * *

Din cele de mai sus urmează pe deoparte, că n'am ignorat «Pravila aleasă a lui Eustratie», că, dacă n'am ținut seamă de ea, am făcut aceasta numai fiindcă strict juridicește nu trebuia să ținem seamă și că mai mult decât atâta, chiar dacă am fi avut-o în vedere, tot n'am fi ajuns la încheierile, la care a ajuns d-l Peretz; iar pe de alta, că d-l Peretz, dând greș în «multe și bogate» privințe, nu era îndreptățit să se rostească așa, precum s'a rostit!

²⁹⁾ Pentru a se află asemănările dintre *întreaga* legiuire moldoveană și *întreaga* legiuire munteană trebuie să se ție seamă nu numai de Pravila dela Govora, ci și de cele trei pravile din țările noastre scrise în slavonește, mai ales că în cea din 1618 a lui Theofan, mitropolitul Moldovei, la pag. 1 se găsește un titlu, care se apropie de «Nomocanonieul Dumnezeu» din Pravila cea mare a lui Matei Basarab, V. I. Ladislav Pic, l. c. pag. 11, 12 și 13.

³⁰⁾ V. Istoria dreptului românesc, cit., pag. 343, No. 382.

³¹⁾ Cf., *Ibidem*, pag. 344, No. 383.

en tenant compte du Grande Code de Mathieu Bassarab *tout entier* et même en comparant ce Code non-seulement au «Livre de préceptes», mais aussi au «Code extrait» non officiel, on ne peut quand même pas en tirer les conclusions de M. J. Peretz²⁹⁾.

Etant donné enfin que, lorsqu'il s'agit de comparer deux *législations*, l'on ne doit pas, si l'on veut procéder de façon strictement juridique, tenir compte des travaux particuliers et non officiels, il s'ensuit qu'une comparaison est possible seulement entre le grand Code de Mathieu Bassarab *tout entier* et le Code de Basile Lupu. La seule conclusion qui puisse être tirée de cette comparaison est la nôtre, à savoir que «Dans le Grande Code de Mathieu Bassarab est incorporé le «Livre roumain de préceptes» de Basile Lupu *tout entier*»³⁰⁾ et que, en conséquence, la législation de la Moldavie du temps de Basile Lupu n'est identique qu'à une partie de la législation de la Valachie comprise dans le Grand Code de Mathieu Bassarab³¹⁾.

* * *

De ce qui précède, il s'ensuit d'une part, que nous n'avons pas ignoré «Le Code extrait d'Eustrate», que, si nous n'en avons pas tenu compte, nous l'avons fait uniquement parce que, au point de vue strictement juridique nous ne devons pas le faire et que, même si nous l'avions eu en vue, nous ne serions quand même pas arrivé aux conclusions de M. Peretz. Il s'ensuit aussi d'autre part que M. Peretz, se trompant «à beaucoup et d'importants» points de vue, n'était pas en droit de se prononcer de la manière dont il l'a fait!

²⁹⁾ Pour trouver les ressemblances entre la législation moldave *toute entière* et la législation valaque *toute entière*, il faut tenir compte non-seulement du Code de Govora, mais aussi des trois codes des pays roumains écrits en langue slavone, d'autant plus que, dans le code slavon de 1618 de Theofan, Métropolit de Moldavie, on trouve à la page 1 un titre qui se rapproche du «Nomocanonique Dieu» du Grand Code de Mathieu Bassarab, V. I. Ladislav Pič, l. c. pp. 11, 12 et 13.

³⁰⁾ V. Histoire du droit roumain, cit. p. 343 No. 382.

³¹⁾ Cf. *Ibidem*. p. 344, No. 383.

ERRATA

- Pag. 495 ligne 28 au lieu de «Academic» lisez «Académie».
 Pg. 496, rândul al 21, în loc de «Părerile» să se citească «Pravila».
 » 496 ligne 35 au lieu de «Eustrate» lisez «Eustrate le Logothète».
 » 497 » 15 au lieu de «Ismailia» lisez «Ismail».
 » » 43 au lieu de «contumes» lisez «coutumes».
 » 467 » 25 au lieu de «Moldave» lisez «moldave».
 » 499 » 28 au lieu de «du» lisez «dù».
 » 502 » 35 au lieu de «ou» lisez «on».

CURTEA DE APEL BUCUREȘTI, SECȚIA I

Audiența de la 4 Iunie 1915

Președenția D-lui M. Balș, Consilier

Decizia Comercială No. 45

Matilda Grăjdănescu cu B. Mirinescu ca Consiliu judiciar
al prodigului Ap. Grăjdănescu și F. Sand.Cambie.—Proprietatea ei.—Gir.—Dovada posesiunii.
Art. 277 c. com.

Donațiune între soți.—Survenire de copii.—Revocare.—Art. 836 c. civ.

1. Legiuitorul hotărînd, prin art. 277 c. com., că proprietatea cambiei se transmite prin gir, și nevoind astfel a admite simplul fapt al posesiunii ca dovadă a proprietății, urmează că în materie cambială este inadmisibilă dovada prin care un terțiu ar căuta să stabilească că mențiunea numelui beneficiarului este contrară realității și că el este adevăratul proprietar al cambiei.

2. Donațiunea făcută de către un soț celuilalt soț, nefiind făcută în favoarea căsătoriei, ci în favoarea soțului donatar, constituie o donațiune obișnuită, care nu poate fi sustrasă prin nimic din sfera de aplicațiune a art. 836 c. civ., și prin urmare are a fi socotită ca revocată în caz de survenire de copii.

Sau ascultat d-nii avocați D. Alexandresco, Vl. Athanasovici și C. Stoianovici din partea oponentei Matilda Grăjdănescu și d-nii avocați Em. Pantazi și C. Wortman din partea intimaiilor Mirinescu și Sand.

Curtea,

Având în vedere opozițiunea făcută cu petițiunea înregistrată la No. 3787 din 11 Aprilie 1915 de Matilda Grăjdănescu, în contra deciziunii comerciale a acestei Curți, No. 18 din 2 Aprilie 1915, prin care s'a respins ca nesusținut apelul ce a făcut în contra sentinței No. 1415 din 23 Decembrie 1914, a tribunalului comercial Ilfov, secția II;

Având în vedere că, prin sentința apelată, s'a admis în parte atât acțiunea intentată de B. Mirinescu, în calitate de consiliu judiciar al prodigului Apostol Grăjdănescu în contra lui F. G. Sand, cât și cererea reconvențională făcută de acesta în contra Matildei Grăjdănescu, și s'au anulat față de aceștia 13 cambii emise de Apostol Grăjdănescu în ordinul lui H. F. Sand, în valoare totală de 125.000 lei, precum și sentința cambială a tribunalului comercial Ilfov, secția II, No. 240 din 27 Martie 1914, respingându-se cererea de intervenție făcută de Matilda Grăjdănescu;

Având în vedere că, prin acțiunea dela prima instanță, B. Mirinescu, în calitate de consiliu judiciar al prodigului Apostol Grăjdănescu, a cerut, față de H. F. Sand, să se declare nule și făcute în fraudă legii, prin antidatate și lipsă de cauză, 13 polițe semnate de Apostol Grăjdănescu, în ordinul lui H. F. Sand, cu data de emisiune la 1 Septembrie 1913 și cu scadența la 5 Februarie 1914, din care 12 în valoare de câte 10.000 lei fie care, și una a 5.000 lei; a cerut de asemenea înaintea tribunalului să se anuleze sentința comercială a tribunalului comercial Ilfov, secția II, No. 240 din 27 Martie 1914, prin care a fost condamnat la plata acelor cambii;

Având în vedere că, prin cererea sa de intervenție Matilda Grăjdănescu arată că H. F. Sand a lucrat în calitate de prepus al prepusului ei, și cere a se constata că polițele și sentința în chestiune sunt proprietatea sa;

Având în vedere că cererea reconvențională făcută de Apostol Grăjdănescu și de consiliul său judiciar,

B. Mirinescu, are de scop ca, în caz de admiterea intervenției d-nei Grăjdănescu, capetele din acțiunea intentată în contra lui H. F. Sand, să fie admise și în potriva sa; iar în fața tribunalului s'a cerut ca, în ipoteza când ar socoti întemeiată afirmația lui Grăjdănescu că polițele i s'au dăruit de Apostol Grăjdănescu înainte de căsătoria dintre dânsii, această donațiune să fie revocată pentru surveniență de copii;

Având în vedere, că din acestea toate, se constată, în fapt că, prin sentința tribunalului Ilfov, secția III, No. 728 din 27 Noembrie 1913, dată cu execuția provizorie, publicată în «Monitorul Oficial» din 30 Noembrie 1913, confirmată prin deciziunea Curții de apel din București, secția I, No. 222 din 20 Decembrie 1913 publicată în «Monitorul Oficial» din 20 Decembrie 1913, intimatul Apostol Grăjdănescu este pus sub consiliu judiciar. La Februarie 1914, H. F. Sand intențiază acțiune cambială împotriva lui, pentru plata sumei de 125.000 lei, prevăzută în 13 cambii, din care 12 în valoare de 10.000 lei fiecare, și una în valoare de 5.000 lei purtând ca dată de emisiune 1 Septembrie 1913, cu scadența de 5 Februarie 1914, tribunalul comercial Ilfov, secția II, prin sentința comercială No. 240 din 27 Martie 1914, rămasă definitivă, condamnă pe Apostol Grăjdănescu, asistat de consiliul său judiciar, B. Mirinescu la plata acestei sume. La 6 Martie 1914, se intențiază acțiunea de față, în ședința dela 16 Mai 1914, Apostol Grăjdănescu a declarat că nu și susține acțiunea făcută de consiliul judiciar și nu înțelege a sta în instanță întrucât dătește suma lui H. F. Sand, tribunalul a respins incidentul de inadmisibilitatea acțiunii, bazat pe această declarațiune în audiența dela 3 Octombrie 1914, H. F. Sand a declarat, în urma interogatorului ce i s'a luat, că nu posedă nici o poliță și că polițele sunt proprietatea lui Ion Dănescu că n'a dat nici un ban lui Apostol Grăjdănescu și nu are nici un drept asupra polițelor, iar Apostol Grăjdănescu răspunde la interogator că a semnat cambiiile în alb în Februarie 1914, fiind pus sub consiliu judiciar, și aceste cambii erau rezaltatul unei înțelegeri cu Matilda Grăjdănescu soția sa, pentru ca această sumă să i fie constituită drept dotă, fiind numărată și încasată prin intermediul d-lor Sand și Dănescu. La 22 Octombrie 1914, Matilda Grăjdănescu intervine în proces spre a se respinge acțiunea, cambiiile fiind proprietatea ei, de oarece Sand este prepusul prepusului ei, Dănescu, și Apostol Grăjdănescu o autoriză ca să stea în justiție intervențiunea îi este admisă în principiu de tribunal. La 19 Decembrie 1914, Matilda Grăjdănescu fiind întrebată de B. Mirinescu, care, împreună cu Apostol Grăjdănescu, formulase împotriva intervenției o cerere reconvențională, a declarat că este proprietara polițelor, fiindcă i s'au dat de soțul său ca dar înainte de căsătorie, și au fost de atunci reînnoite, executându-și astfel promisiunea de dar făcută la început, a recunoscut de asemenea că din căsătorie a rezultat un copil. Asupra acestor pretențiuni, astfel cum au fost formulate, tribunalul pronunță sentința apelată numai de Matilda Grăjdănescu;

Având în vedere că Sand, nefăcând apel în contra sentinței prin care s'a anulat față de dânsul cambiiile și sentința cambială aceste puncte au rămas definitiv judecate față cu dânsul, și că rămân în discuțiune numai pretențiunile d-lui și d-nei Grăjdănescu;

Având în vedere că Matilda Grăjdănescu susține că polițele sunt proprietatea sa și nu pot fi anulate față cu dânsa, de oarece nu sunt semnate nici în alb, nici antidatate, ci i-au fost dăruite manual înainte de căsătorie și au fost de atunci reînnoite, cerând proba testimonială pentru a dovedi darul manual;

Având în vedere că apelantul Apostol Grăjdănescu și consiliul său judiciar, susțin că Matilda Grăjdănescu nu poate fi socotită ca proprietară a polițelor și, în fine, că dacă s'ar socoti că polițele reprezintă un dar făcut înainte de căsătorie, acest dar urmează a fi socotit ca

revocat, din cauza supraviețuirii copilului rezultat din căsătorie, potrivit art. 836 c. civ.;

Având în vedere că Matilda Grăjdănescu arată că și Sand este trecut în cambii ca beneficiar, totuși ea este proprietara lor, pentru că Sand nu este decât un prepus al prepusului ei, și că el numai și-a împrumutat numele (prête-nom), această declarațiune este confirmată în parte de Sand, care recunoaște că nu este proprietarul polițelor;

Că, trebuie examinat dar, dacă în materie cambială, un creditor poate fi substituit aceluia desemnat prin obligațiunea cambială, pe motivul că acesta din urmă și-ar fi împrumutat numele;

Considerând că, în principiu, cambia, care este un incomparabil instrument de credit, constituie, prin natura sa, o obligațiune strict formală; că, acest titlu de creanță nu se poate concepe decât numai scris, fiind încorporat într'un instrument redijat într'o anumită formă; că, față cu acestea, este necesar ca toate elementele cari compun titlul, să poată fi constatate din înfățișarea lui, căci contrariul ar stânjeni puterea lui de circulațiune;

Considerând că, aplicând acest principiu, legea, prin art. 277 c. civ., arată că proprietatea cambiei se transmite prin gir, nevoind a admite simplul fapt al posesiunii ca dovadă a proprietății;

Că, prin urmare, nu este admisibil în materie cambială, ca să se caute a se stabili de un terțiu că mențiunea numelui beneficiarului este contrară realității și că el este adevăratul proprietar al cambiei;

Că, lucrul este cu neputință, mai ales atunci când a intervenit o sentință judecătorească definitivă, dată după cererea și în folosul beneficiarului indicat în poliță, și care consacră acest titlu, astfel cum este format;

Având în vedere că, prin urmare, urmează a fi înlăturată pretențiunea Matildei Grăjdănescu de a fi socotită ca beneficiară a cambiilor;

Că, faptul că intervențiunea ei a fost admisă, în principiu, la prima instanță, fără ca Apostol Grăjdănescu sau consiliul său judiciar, să fi apelat jurnalul de admitere, nu ridică acestora dreptul ca să susție acum acest mijloc, de oarece jurnalul nu se putea apela decât odată cu hotărârea dată asupra fondului, pe care ei nu o puteau atacă, neavând interes, de oarece obținuse câștig de cauză, prin admiterea acțiunii lor și respingerea în fond a intervenției d-nei Grăjdănescu;

Având în vedere, pe lângă acestea, că cambiile și sentința dată pe baza lor, au fost anulate definitiv față cu Sand; că, acest fapt are efect, atât cu privire la primul motiv expus mai sus, cât și cu privire la cel de al 2-lea, căci acum nu se mai găsește față în față decât o reclamantă, Matilda Grăjdănescu (de oarece rolul ei de intervenientă a dispărut față cu nededucerea acțiunii contra lui Sand în instanța de apel) și un pârât cu acțiunea reconvențională, Apostol Grăjdănescu; aceste două acțiuni discutându-se, prin efectul devolutiv al apelului, consiliul judiciar și prodigul sunt în drept ca să opună admiterii acțiunii devenită principală, orice argument;

Având în vedere, în cazul când s'ar socoti că Matilda Grăjdănescu ar fi în drept ca să fie considerată ca proprietară a cambiilor, că dânsa susține că aceste cambii reprezintă o donațiune ce i s'a făcut de soț înainte de căsătorie;

Având în vedere că, la obiecțiunea că în acest caz ea nu ar avea motiv ca să se opue la anularea cambiilor, pentru că donațiunea ar fi revocată prin survenirea copilului rezultat din căsătoria dintre dăruitor și donatar, Matilda Grăjdănescu, prin apărătorii săi, răspunde că art. 836 c. civ. nu se aplică donațiilor pe care soții și-le fac unul altuia;

Considerând că, după dispozițiunile art. 836 c. civ., sunt revocate de drept, dacă donatorul, în urma donațiunii, dobândește un copil, orice donațiuni, prin

acte între vii, făcute de persoane ce n'au copii în timpul facerii lor, oricare ar fi valoarea acestor donațiuni și sub orice titlu s'ar fi făcut, fie mutuale sau remuneratorii, fie, în fine, donațiuni în favoarea căsătoriei, făcute soților de oricare altă persoană, afară de ascendenții lor;

Considerând că, în textul articolului corespunzător din codul francez figurează, după fraza «afară de ascendenții lor», cuvintele «sau de către soți unul către celalt» (ou par les conjoints l'un à l'autre), care au fost suprimate de legiuitorul român;

Considerând că motivul acestei suprimări este cel indicat de Marcadé (VIII, p. 1613, No 717), călăuză redactorilor codului civil român, și anume că, prin «donațiuni în favoarea căsătoriei», nu se vizează de cât acele făcute soților de către terții, iar nu și acele ce și fac unul altuia;

Intr'adevăr, prin dania făcută de un terțiu, se mărește patrimoniul nu numai al soțului donatar, dar al întregii familii ce se alcătuește, pe când darul făcut de un soț altuia nu este o augmentare a averii comune a întregii familii, ci numai o strămutare a unei părți din averea soțului dăruitor în patrimoniul soțului donatar, care singur este mărit prin această donațiune. Fie că dania s'ar fi făcut, fie că nu s'ar fi făcut, me-najul nu ar fi fost avantajat sau desavantajat. Prin urmare, o donațiune făcută de un soț către celalt, nu este făcută în favoarea căsătoriei, ci numai în favoarea soțului donatar, și cu drept cuvânt legiuitorului din 1865 a schimbat-o redacțiunea foarte viu criticată de interpretul codului (Vezi ibidem No. 718, pg 615 și 616);

Considerând că, prin urmare, fiind vorba în cazul de față despre o donațiune obișnuită, ea nu este sustrasă prin nimic din sfera de aplicațiune a art. 836 c. civ., și deci, urmează a fi socotită ca revocată în virtutea acestui text;

Că, în consecință, chiar dacă Matilda Grăjdănescu ar fi proprietara lor, încă nu ar putea opune această proprietate lipsită de cauză; deci cererea ei bine a fost respinsă de tribunal;

Pentru aceste motive, Curtea respinge, etc.

(ss) M. A. Balș, P. Hagiopol, I. Ionescu-Dolj

Tribunalul superior din Colmar

— 14 Iulie 1912 —

Successiune — Străin. — Domiciliu. — Lege națională — Mobile. — Imobile. — Art. 24 urm. L. de introducere a codului civil. — (Einführungsgesetz).

In Germania, succesiunea atât mobilă cât și imobilă a unui străin, este cărmuită, după noul cod civil, de legea națională a defunctului, iar nu de legea domiciliului său.

Această devoluție are loc, conform legii naționale chiar atunci când legea națională trimete la o altă legislație.

(Din Sirey 1912, 4, p. 15).

OBSERVAȚIE. — Chestiunea de drept internațional asupra căreia a avut a se pronunța Tribunalul superior din Colmar este controversată atât în Franța cât și în dreptul nostru.

O parte însemnată din doctrină și jurisprudență decide, în adevăr, că succesiunea ab intestat sau testamentară a unui străin, deschisă în România, este cărmuită atât în privința averii mobiliare cât și celei imobiliare, de statutul personal al

defunctului¹⁾, soluție consacrată prin mai multe legislații străine²⁾ și, între altele de legea de introducere a noului cod civil german (*Einführungsgesetz*), după cum foarte bine decide decizia trib. superior din Colmar, a cărei sumar s'a reprodus mai sus.

Această soluție este juridică în principiu, și ar fi de dorit ca să fie cea legală, însă avem convingerea că ea n'a fost consacrată de legiitorul nostru, care se referă la vechia teorie a statutelor, așa cum era admisă prin art. 396 din codul Calimach (art. 300 C. austriac). Și cea mai bună dovadă că legea noastră a înțeles a se referi, prin art. 2 din codul civil, la teoria tradițională, este că nu a reprodus art. 8 din dispozițiile preliminare ale codului italian care curmă orice discuție în această privință, deși se știe că mai multe dispoziții ale codului nostru au fost împrumutate dela acest cod, care, pe când se legiferă la noi eră în stare de proiect³⁾.

Ingrădirea, pe care Constituanții din 1866 au adus-o proprietății imobiliare arată și mai bine spiritul de care eră pătruns legiitorul din 1864.

Legile asupra succesiunilor, având adeseori un scop politic, aplicarea unei legi străine în privința imobilelor situate în România ar fi putut uneori fi contrară scopului urmărit de legiitorul teritorial.

«Il est de l'essence même des choses, a zis Portalis, que les immeubles dont l'ensemble forme le territoire public d'un peuple, soient régis par les lois de ce peuple,

¹⁾ Vezi numeroasele autorități citate în tom. I al Coment. noastre, p. 130, nota 2 (ed. a 2-a), la care trebuie să adăugăm o importantă și frumoasă decizie a Curței din Iași, redactată de amicul nostru, d-l consilier C. N. Buzdugan și publicată în *Dreptul* din 1908, No. 23 (cu observ. noastră în sens contrar).

²⁾ Vezi tom. I menționat, p. 130, nota 1 (ed. a 2-a).

³⁾ Vezi tom. I menționat nota 3 dela pag. 23, 24 (ed. 2-a).

quoiqu'une partie de ces immeubles puisse être possédée par des étrangers»⁴⁾.

Trebuie deci, cu toată lipsa de logică ce militează în favoarea acestui sistem, să recunoaștem, în privința averii imobiliare, atâtea succesiuni particulare câte teritorii vor fi în care se găsească imobile de ale defunctului. «*Quot sunt bona diversis territoriis obnoxia, totidem patrimonialia intelliguntur*».

Așa dar, după acest sistem, pe care, față cu textele noastre, îl credem singur juridic, succesiunea imobiliară a unui străin, deschisă în România, va fi cărmuită, în privința imobilelor, de legile române, legea personală a defunctului nefiind aplicabilă decât în privința mobilelor situate în țara noastră. În acest sens s'au pronunțat la noi în mai multe rânduri atât Curtea de casație cât și multe Curți și tribunale din țară⁵⁾.

S'a decis însă uneori că legea care cărmuește succesiunile imobiliare ale străinilor este aceea a ultimului domiciliu al defunctului. În acest din urmă sens s'au pronunțat atât Curtea din București cât și cea din Craiova⁶⁾. Ambele aceste decizii au fost însă cu drept cuvânt casate. Acestea ni s'au părut în totdeauna adevăratele principii asupra acestei grele și importante chestiuni de drept internațional privat.

D. ALEXANDRESCO

⁴⁾ Vezi Baudry et Wahl, *Successions*, I, p. 636, nota 2 (ed. a 3-a), dela care au împrumutat această citație.

⁵⁾ Cpr. Cas. rom. Bult. 1895, p. 564 și *Dreptul* din 1895, No. 71; Bult. 1912, p. 215; *Dreptul* din 1912, No. 40 (cu observ. noastră) și *Curierul Judiciar* din 1912, No. 42; Trib. Romanați, *Dreptul* din 1911, No. 24, precum și multe alte autorități citate în tom. I, al coment. noastre, pag. 129, nota 1 (ed. a 2-a). Cpr. Pand. fr. v^o *Successions*, 14906 urm. și P. Fiore *Le droit international privé*, III, p. 381 urm. No. 1281 urm. (trad. Antoine, ed. din 1907) etc.

⁶⁾ Vezi *Dreptul* din 1895, No. 23, p. 190 și din 1912, No. 40, p. 317 urm.

REZUMATELE JURISPRUDENTEI INALTEI NOASTRE CURTI DE CASATIE

CASATIE S. II

Recurentul Ion D. Marin, lipsă.

Ministerul public prin d-l Procuror M. Vidrașcu.

Jurați. — Achitare. — Condamnare la despăgubiri civile. — Admisibilitate. — Art. 381 și 389 pr. penală. — Martori. — Rudele părții lezate. — Dacă pot fi martori.

a) Curtea cu jurați poate acorda despăgubiri părții civile, chiar în caz când acuzatul n'a fost găsit culpabil prin verdictul juraților, cu singura restricțiune ca prin deciziunea ei să nu se pună în contradicție cu verdictul juraților (în speță, a constatat materialitatea faptului și prejudiciul adus).

b) Nici un text din procedura penală nu oprește ascultarea ca martori a rudelor părții lezate. (Cas. II, decizia penală No. 1041 din 21 Aprilie 1915, prin care s'a respins recursul făcut contra deciziei Curței cu jurați din jud. Prahova No. 9/915).

CASATIE S. III

Recurentul Ministerul de finanțe prin d-l avocat C. Marinescu
Intimatul Gh. R. Porumboiu prin d-l avocat N. D. Moldoveanu

Taxe succesoriale. — Legatar particular. — Dacă are dreptul să apeleze decizia ministerială, el sau numai legatarul universal. — Art. 73 l. timbrului.

Art. 73 din legea timbrului punând obligație legatarului universal a plăti și taxele de înregistrare datorite de legatarului particular, nu a ridicat prin aceasta dreptul legatarului particular de a se plânge contra impunerei stabilită de Ministerul de Finanțe, de unde urmează că legatarul particular are dreptul să apeleze la tribunal decizia ministerială, în ceea ce îl privește, întrucât legatarul universal nu-l reprezintă pe legatarul particular, conform textului citat mai sus, decât numai în ce privește achitarea taxei, iar nu și în ce privește stabilirea ei. (Cas. III, decizia No. 306 din 13 Mai 1915, prin care s'a respins recursul făcut contra sentinței trib. Buzău s. I, No. 380/914).